

תורה אור

ב:

רֹמִי חייבת. משום דכתיב זהו (מלאכי ב) וקראו להם גבול רשעה. רשע תרגום חייבא ונמלא במעשה מרכבה כי במעשה דרבי חנינא בן תרדיון נגזר על רומי חורבן גדול: **אמר** להן הקב"ה במה עסקתם. פירוש שאל להם

שווקים להושיב בהם זונות. ה"ה דה"מ למימר לעשות זהם סמורה לכל דבר אלא מגנה אותם בדבר גנאי כל מה שיכול כלומר אפי' לזורך זונות עשיתם שווקים: **וארר** חיוא אחרי תנינא דמיא לדוב. וא"ת אדרבה מלכות צבל עדיפא שנמשלה לארי דכתיב (ירמיה ד) עלה אריה מסצכו והארי מלך צמיות ו [ⓘ] [Ⓘ] וי"ל דלע"ג דארי מלך מ"מ דוב הוא ס [ⓘ] [Ⓘ] עו יותר וצעל מחצולות כדלמר בפרק קמא דצרכות (דף גי.) ו [ⓘ] [Ⓘ] גבי לרות האחרונות משכחות הראשונות הניח מעשה ארי וספר מעשה דוב ורבי יצחק מפרש דצבל לא נמשלה לארי אלא צשעה שהיתה מושלת בכל העולם ועתה היא ממלכה שפלה אצל פרס גס עתה היא חשוזה אחר רומי ותעמוד צחציחותה עד סמוך לציאת המשיח כמו שמפרש בסמוך: **הרבה** גשרים גשרנו. אף על גב דרומי נמי תקנו גשרים כדלמר בפרק צמה מדליקין (שנת דף לג.) מ"מ אינם חשונים כ"כ צמקון גשרים כמו פרס: **ואנן** בנינן. הא ללא קאמרי שצנו צית המקדש כששאל מהן צמה עסקתם דלפי זה לא עשו אלא אותו הדור והקצ"ה שואל צמה זכו צכל דור דוד: **מאי** שנא הני דלא קא חשיב. פי' צבל ויון שהם (א) ארבע

מלכיות שנשתעבדו בישראל וחשונים היו אצל מכל צשעים אומות לא צעי: **משבא** מלכותיהו עד דאתי משיח. והא דלמרינן עמידה פרס שספול ציד רומי היינו סמוך לציאת המשיח כדלמרינן ו [ⓘ] [Ⓘ] (סנהדרין דף תפ:) עמידה מלכות רומי ו [ⓘ] [Ⓘ] שתפשוט על כל העולם תשעה חדשים: **מאי** בעי בשעיר ומאי בעי בפארן. ופארן מארץ ישמעאליס דכתיבי גבי הגר (בראשית כה) צמדצר פארן וסמין אסיפיה דקרא וקדוש מהר פארן סלה ולא גרסינן מאי צעי צמינן דתימן משעיר הוא דכתיב (עובדיה ב) וחתו גבוריך תימן למען יכרת איש מהר מהר עשו מיהו קשיא לגירסת רש"י אמאי מיימי קרא דחצוקן למדרש הכי צקרא דליחא צוחא הצרכה נמי הוזכר פארן וי"ל דאיכא למידרשיה כדדריש ליה בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (צ"ק דף גה. ושם) מפארן הופיע ממונס לישראל והוא הר סיני כדלמר פ' ר"ע (שנת דף פט. ושם) ה' צמות יש לו סיני פארן ורבי אלחנן אומר דגרים ספיר מאי צעי צשעיר ומאי צעי צמינן והאי תימן לאו שם אומה הוא אלא שם רוח דרום כמו עורי צפון וצואי תימן כדדרשינן צספרי פרשת חואת הצרכה מד' רוחות נגלה הקדוש צרוך הוא לישראל שנלמר אלוה מתימן יצא ולכן ניחא שהזיך להציא פסוק דחצוקן:

בני נח ולא קיימום כיון שלא קיימום עמד והתירן להן איתגורי איתגור א"כ מצינו ו [ⓘ] [Ⓘ] חוטא נשכר אמר מר בריה דרבינא

לתורה על כל האומות ולא קיבלוה אומרים לפניו רבש"ע [כלום] כפית עלינו הר כנגיית כישראל ואמרת אם אינכם מקבלים את התורה שם תהא קבורתכם שנו' וייתצבו בתחתית ההר ולא קיבלוה אומר להם ראשונות ישמיענו. שבע מצות שקבלתם היכן קיימתם אותם

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

וסופריה. וזכמיה: **לאוס**. מלכות כשהיא לצדה: **ולאוס מלאוס**. מתרגמינא ומלכו ממלכו ועוד יאמץ לא שייך אלא במלכות. וס"ת מסיפיה דקרא נפקא לן לקמן מי י [ⓘ] [Ⓘ] צכס יגיד זאת: **ומי אינא** ערצויא קמיה. והלא כולם נסקרין צסקירה אחת שנלמר ס [ⓘ] [Ⓘ] היוצר יחד לצס כדלמר צ"ה (דף יח.). ומשני **דלא ליערצבו אינהו**. לדידיה לא מהניא ערצויא אצל לדידהו מהניא ערצויא דמצלצלי ומסתתמי טענותיהם: **עצעה**. שמה: **נכנס פתלה**. לפני הקצ"ה לדין: **משפט עזבו**. שלמה המלך: **דליפוש חרון אף**. של הקצ"ה מפני פשעי צבור שמה חס ושלוס יפרע מן המלך כל סורחנו מפני החרון: **שווקים** ומרחלאות וכסף וזהב הוא עסקן של רומיים. גשרים וכרכים ומלחמות הוא עסקן של פרסיים: **שיטעסקו ישראל** צטורה. ציהא להם פנאי שמואלין להשתכר צצוק ומואלין מזונותיהן וצרכיהן צלי טורח ומתעדנין צמרחלאות: **וארו**. והנה: **אחרי**. אחרת: **מסורבלין**. שמינים כמו

(שנת דף קא:) קטון המסורבל צצצר ולשון מלצוש הוא כמו כפיתו צצרבליהון (דניאל ג): דוב אין לו מנוחה אלא הולך וצא כל שעה: **אגריא**. עבודה המלך המוטלת על יוצאי כרכים לעשות מלחמות ונללאת צצצאן וליטול צהמתן עצודתו: **ואנן** צנינן. צית שני צנה כורש: **אינהו**. פרסיים שמתעצדין בישראל צגלות צכל וטיטוס הגלס לרומי ועדיין כולס משועצדים [להס:] **פארן**. ארץ ישמעאל דכתיב צהגר (בראשית כה) ומשצ"י צמדצר פארן: **כלוס קצלנוה ולא קיימוה**. כלומר משום דלא קצלנוה לא קיימוה: **ועל דא צפרסאון**. פירכא היא כלומר ממלא תשובה זו קטיגור להם אמאי לא קצלנו: **כגיגיס**. קופ"א צלע"ז ומטילין צה שצר: **ראה ויסר גוים**. נראה צעינו ויסר להמירן:

שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב אמר להם לפניו רבש"ע הרבה גשרים גשרנו הרבה כרכים כבשנו הרבה מלחמות עשינו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה אמר להם הקב"ה כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם ו [ⓘ] [Ⓘ] תקנתם גשרים גשרים מלכות רומי ונכנסה מלכות פרס אחריה מ"ט דהא חשיבא בתרה ומגלן דכתיב ו [ⓘ] [Ⓘ] וארו חיוא אחרי תנינא דמיא לדוב ו [ⓘ] [Ⓘ] ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין [בשר] כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב אמר להם לפניו רבש"ע הרבה גשרים גשרנו הרבה כרכים כבשנו הרבה מלחמות עשינו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה אמר להם הקב"ה כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם ו [ⓘ] [Ⓘ] תקנתם גשרים גשרים ליטול מהם מכם כרכים לעשות בהם אנגריא מלחמות אני עשיתי שנאמר ה' [ⓘ] [Ⓘ] איש מלחמה כלום יש בכם מגיד זאת שנאמר ימי [ⓘ] [Ⓘ] בכם יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה אשר שם משה מיד יצאו מלפניו בפחי נפש וכי מאחר דחזית מלכות פרס למלכות רומי דלא מהניא ולא מידי מאי טעמא עיילא אמרי אינהו סתרי בית המקדש ואנן בנינן וכן לכל אומה ואומה וכי מאחר דחזו לקמאי דלא מהני ולא מידי מ"ט עיילי סברי הנך אישתעבדו בהו בישראל ואנן לא שעבדנו בישראל מאי שנא הני דחשיבי ומאי שנא הני דלא חשיבי להו משום דהנך משכי במלכותיהו עד דאתי משיחא אומרים לפניו רבש"ע כלום נתת לנו ולא קיבלנוה ומי מצי למימר הכי והכתי' ו [ⓘ] [Ⓘ] ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו וכתיב י [ⓘ] [Ⓘ] אלוה מתימן יבוא וגו' מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן א"ר יוחנן מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה אלא הכי אמרי כלום קיבלנוה ולא קיימונה ועל דא תברתהון אמאי לא קבלתוה אלא כך אומרים לפניו רבש"ע כלום כפית עלינו הר כנגיית ולא קבלנוה כמו שעשית לישראל דכתיב י [ⓘ] [Ⓘ] וייתצבו בתחתית ההר ואמר רב דימי בר חמא ו [ⓘ] [Ⓘ] מלמד שכפה הקב"ה הר כנגיית על ישראל ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם מיד אומר להם הקב"ה הראשונות ישמיעונו שנא' ו [ⓘ] [Ⓘ] וראשונות ישמיענו שבע מצות שקיבלתם היכן קיימתם ומגלן דלא קיימום ו [ⓘ] [Ⓘ] דתני רב יוסף י [ⓘ] [Ⓘ] עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים מאי ראה ראה ז' מצות שקבלו עליהן

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

למלך שהחזירה הקב"ה

מסורת הש"ס

(א) שנועות: ו: ע"ש, (ב) ר"ה

ח: טו, (ג) נ"י חס' לקמן

יח. ד"ה וכן, (ד) ונשעיה מג

ושם אחת מי צהס, (ה)

קדושין עב. מגילה יא,

(ו) שנת לג, (ז) [שנת פת,

ע"ש,] (ח) צ"ק לת,

(ט) ויבמות לג: וש"י,]

(י) צ"ל צהס, (י) [התלס]

לג, (י) כס"א נוסף ד"ה:

רומי חייבת רומי הרשעה

תרגום של רשעה חייבת,

(ח) צ"ל וישנ, (ז) [נדחיתא

צמגינה יג:], (ס) ס"א

מסוק, (ע) נ"ש דליחא כך

אלא צנוסחא אחרת,

(פ) ונסח חיתא טוסחא אחרת

אצל ציומא י. חיתא כך כמו

שהמיקו חוס' דהלא,

(צ) צכס': הרשעה,

הגהות הב"ח

(א) חוס' ד"ה מאי שנה

וכו' שהס מד' מלכיות:

לעיו רש"י

קופ"א [קוביא]. גינית,

מיכל גדול ועגול.

מוסף רש"י

רומי חייבת. תרגום של

רשעה, שנלמר (מלאכי ב)

וקראו להם גבול רשעה

(שנועות ג): מלך וצבור.

כשהקצ"ה לן אותם (ר"ה

ה). לעשות משפט

עבדו. שלמה קלמר ליה

(שם). דליפוש חרון אף.

צפיל עונות צבור (שם).

ומסורבלין. מלוצשן

כצצר (מגיילה יא.) צעלי

צצה, לשון עיני וסומן

הוא, ובעלגתא נמי אמרינן

קטון מסורבל צצצה,

התולעש כצצר כסרגל

(קדושין עב.). ואין להם

מנוחה כדוב. דוב אין לו

מנוחה, כשואל קשור הולך

וזה ממיד צביעותיו (שם).

בתחתית ההר. חמת הסר

ממס (שבת פח.). כנגיית.

קונא שמטילין צה שצר

(שם).

רבינו חננאל

ויאספו לאומים ואומר

להם מי בכם יגיד זאת ואין

זאת אלא תורה שנוא' וזאת

התורה ונכנסת החשובה

מכל האומות והיא מלכות

רומי שנאמר ותיכיל

כל ארעא ותדרשינה

ותרוקינה. וא"ר יוחנן

זו מלכות רומי שטבעה

יוצא בכל העולם: ומאן

דחשיב עאל ברשא

כדרב חסדא דאמר מלך

וצבור מלך נכנס תחלה

שנאמר לעשות משפט

עבדו ומשפט עמו ישראל

דבר יום ביומו אמר

הקב"ה יש בכם מגיד

זאת מיד יצאו בפחי נפש

(אומרים לפניו רבש"ע)

[וכו'] נכנסת אחריה

מלכות פרס דהיא חשובה

בתרה שנאמר וארו חיוא

אחרי וגו' ותני רב

יוסף אלו פרסיים וכי'

ויוצאין גם הם בפחי נפש

אומרים לפניו רבש"ע

כלום קבלנוה ולא קיימנוה

ועל דא תברתהון דאמר

רבי יוחנן מאי דכתיב

ויאמר ה' מסיני בא וגו'

מלמד שהחזירה הקב"ה